

Turizm ve Göç Olguları Bağıntısı Üzerine Bir Değerlendirme

A Review on Interrelation between Tourism and Migration Phenomenologies

Yakup Kemal ÖZEKİCİ

Arş. Gör. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü ykozekici@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ

Geliş: 04.08.2022

Kabul: 02.09.2022

Anahtar Kelimeler: Göç, Sosyoloji,
Turizm, Göç Nedenleri, Göç Sonuçları.

Derleme Makale

ÖZ

Turizm sistemi, ikincil konutlar ve işgücü gibi boyutlar bakımından göç tetikleyicisidir. Bu nedenle, seyahat eyleminin başlı başına bir göç hareketi olup olmadığı tartışma konusudur. Turistik hareketlilik, tanımlanması noktasında ortak kanaatin var olmadığı bir olguyu temsil etmekte olup, bu durumun temelinde, eylemlerin tanımlanmasında yer alan farklılıklar yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı, literatürde turizm ve göç olguları ilişkisine yönelik tartışmalardan yola çıkarak, turizm olgusunu bir göç hareketi olarak tanımlayan ve tanımlamayan argümanları bir araya getirmek ve bu şekilde fikir teatisinde bulunmaktadır (analiz etmektedir). Bu kapsamda ilk olarak, turizm odaklı göçlerin nedenleri ve sonuçlarının birbirini güdümleneyen yapıları izah edilmiştir (açıklanmıştır). Sonrasında, literatürde turizm eyleminin bir göç eylemi olarak konumlandırılma fikrine yönelik geliştirilen mülhazalar (değerlendirmeler) irdelenmiş ve bu yolla turist hareketliliği olgusunun göç literatürü içerisinde konumlandırılması tartışılmıştır. Çalışma sonucunda turizmin disiplinler-arası tekâmülüne (gelişimine) katkı sağlayacağı teorik ve pratik odaklı öneriler geliştirilmiştir.

ARTICLE INFO

Received: 04.08.2022

Accepted: 02.09.2022

Keywords: Migration, Sociology,
Tourism, Antecedents of Migration,
Consequences of Migration.

Review Article

ABSTRACT

The tourism system is a trigger for migration in terms of dimensions such as secondary housing and workforce. However, it is a matter of debate whether the act of travel is an act of immigration in itself. Touristic mobility represents a phenomenon in which there is no common opinion about its definition, and the basis of this situation is the differences in the definition of actions. The aim of this study is to bring together the arguments that define tourism as a migration movement and those that do not, and to enhance ideas in this way, based on the discussions on the relationship between tourism and migration phenomena in the literature. In this context, firstly, the mutually motivating structures of the causes and results of tourism-oriented migrations are explained. Afterwards, the considerations developed for the idea of positioning the tourism act as an act of migration in the literature were examined and in this way, it contributed to the positioning of the tourist mobility phenomenon in the migration literature. As a result of the study, theoretical and practical suggestions have been developed that will contribute to the interdisciplinary evolution of tourism.

1. GİRİŞ

Küreselleşme, günümüz toplumlarının birçok noktasına temas etmektedir. Küresel hareketlilik ise, küreselleşme sürecinin önemli bir çıktısıdır. Öyle ki, günümüz dünyasında her dört kişiden biri, menşei ülkenin dışında hayatını sürdürmektedir (Sharma vd., 2018). Küresel hareketlilik, göç hareketleri ile seyahat olgularını birbirlerine yaklaştırmıştır (Dreher vd., 2008: 32). Turizm kavramı, “seyahat eden kişilerin boş zaman, iş ve diğer amaçlar için art arda bir yıldan fazla olmayan bir süre boyunca olağan ortamının dışındaki yerlere olan faaliyetler” (UNWTO, 1995: 30). Göç eylemi ise, kendi içerisinde, ikamet ve seyahat eylemlerinin her ikisini birden barındırabilmektedir (Adams, 2021). Günümüz koşulları, göç ve turizm hareketlerindeki ivmenin her ikisini de arttırmıştır. Zira, 2022 yılına değin gelen süreç içerisinde hem turist hem de göç sayısının doğru orantılı bir seyir izlediği görülmüştür (IOM, 2022; UNWTO, 2021). Bununla birlikte, destinasyonlar, turizm sisteminin yol açtığı göçe maruz kalmanın ötesinde, göçlerin yol açtığı uyarılmış göçlerle karşılaşmaktadır. Bu da, turizm ve göç ilişkisini derinleştirmektedir (Hall ve Williams, 2002; Marcher vd., 2020; Santana-Gallego ve Paniagua, 2022). Bu ve bunun gibi hususlardan ötürü turizm ve göç kavramlarının örtüşmesi (Salazar, 2022) nedeniyle, iki olgu arasındaki ilişki literatürde netlik kazanmamıştır (Williams ve Hall, 2000; Choe ve Lugosi, 2022). Söz konusu iki kavramın birbirleri ile ilişkisi, son dönem literatüründe dahi gizemini korumaktadır (Choe ve Lugosi, 2022). Kavramların birbirleri ile ilişkisinin netleştirilmesi noktasındaki eksiklik, turizm anlamında henüz giderebilmiş değildir (Cohen ve Cohen, 2019). Zira, göç-turizm ilişkisini irdeleyen araştırmalar, ağırlıklı olarak göç’ün yol açtığı turistik hareketliliği konu etmiştir (Okaför vd., 2022). Oysa, turizm ve göç kavramlarının geleneksel anlayışını yeniden irdeleme ihtiyacı (O’Reilly, 2003; Williams ve Hall, 2000) bugünün dünyası için önemini arttırmış (Ohashi, 2019) olup, bu ihtiyaç karşılanabilmiş değildir (Adams, 2021). O sebeple, göç-turizm ilişkisine yönelik gelecek araştırma gereksinimi literatürde vurgulanmıştır (Choe ve Lugosi, 2022). Mevcut araştırma, son yıllarda yükseliş trendinde olan turizm sosyolojisi araştırmalarındaki (Apostolopoulos vd., 2013) bu eksikliği göz önünde bulundurarak, göç olgusuna yönelik tartışmaları, turizm alanına ilişkin bir perspektifle değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle, turizmin bir göç hareketi olarak tanımlanmasına yönelik teorik birikimi irdelemek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. O bakımdan, ilgili araştırma, turizm-göç ilişkisi üzerindeki tartışmaları derlemek suretiyle, turizm eyleminin kavramsallaştırılmasına yönelik belirsizlikleri gidermeyi gaye edinmiştir. Bu kapsamda, göç eyleminin seyahat eylemi ile bağıntısı, turizm sistemi ekseninde irdelenmiştir. Bu bakımdan, araştırmanın literatüre teorik yönüyle çeşitli katkıları sunacağı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında öngörülen turizm-göç bağının ortaya konulması, turizm alanında yürütülecek sosyoloji araştırmalarına yön verici olacaktır. Bunlardan ilki olarak, göç ve seyahat kavramlarının batı menşeli fikir okulları tarafından tanımlanmış olması (Adams, 2021), doğu menşeli fikir okullarının kavramlara yönelik çıkarsama gereksinimi (Choe ve Lugosi, 2022)’ni yerine getirecektir. Yine, sosyoloji disiplininin turizm alanına yansımaları içerisinde olan göç konusunu irdeleme ihtiyacı (Cohen ve Cohen, 2012) giderilmiş olacaktır. Ayrıca, turizmin bir disiplin olma yolculuğunda, kendisine has kavramların sınırlarının çizilmesi (Hall, 2005) ve turizme has kavramların tanımlanmasında belirtilen parametrelerin netleştirilmesi (Hall ve Page, 2002) hususundaki ihtiyaçlar karşılanmış olacaktır. Araştırma kapsamında sunulan bilgiler, destinasyon yönetimi ve turizm politikaları kapsamında, turist ve göçmenlere yönelik konumlandırmanın netleştirilmesi hususunda yöneticilere önemli ipuçları temin edecektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bugünün dünyası, yeni nesil modernizm akımı olan akışkan modernliğin benimsendiği toplumlara ev sahipliği yapmaktadır. Akışkan modernliğin temel özellikleri arasında, durağanlıktan ziyade akışkanlık, yerleşiklikten ziyade hareketlilik yeğlenmektedir (Bauman, 2000). İşte bu modern kültür unsuru, turizm ve göç eylemleri arasındaki bağıntıyı oluşturan bir temel olarak kabul edilmektedir. Zira, tüketicilerin bölgeler arası geçişkenliğinin küreselleşmenin uyarıcı etkisi neticesinde artması turizm eyleminin uluslararası yönünü güçlendirmiştir. Ancak, artan hareketlilik, bölgeler için olumlu ve olumsuz etkilerin her ikisini de doğurmaktadır (Hall ve Williams, 2002). Bu durum, kavramsal anlamda da geçerli olup, iki olgu arasındaki bağıntının her geçen gün yükselmesi (Ohashi, 2019), kavramlar arasındaki ilişkiyi irdelemenin önemini arttırmaktadır.

2.1. Turizm ve Göç İlişkisi

Turizm kelimesi etimolojik olarak mekânsal olarak bir noktadan diğerine gidiş ve geridönüşü temsil eden “tornos” kavramından türetilmiş olup ilerleyen yıllarda “tour” şeklinde adlandırılmış ve bu kavramdan turizm kavramı türemiştir (Theobald, 2005: 9). Turizm kavramı, “seyahat eden kişilerin boş zaman, iş ve diğer amaçlar için art arda bir yıldan fazla olmayan bir süre boyunca olağan ortamının dışındaki yerlere olan faaliyetlerini kapsar” (UNWTO, 1995: 30). Göç ise en temel anlamda “mekânsal değişiklik” olarak tanımlanmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015; Güvenç, 1996: 21). Modern çağa has göçler altı sınıf içerisinde tanımlanmıştır. Bunlar, yasal işgücü göçleri, yasal olmayan işgücü göçleri, mülteciler, bağımsız kadın göçleri, geçici beyin göçleri ve kalıcı beyin göçleri şeklindedir (Vertovec ve Cohen, 1999). Göçlerin bu denli geniş bir çeşitliliğe ulaşmış olması, göç olgusunu, hareketlilik temelli diğer olgularla örtüştürmektedir.

Öte yandan, göç olgusunun oldukça geniş bir kapsamda tanımlanmış olması, göç ve turizm olguları arasındaki kavramsal sınırları ortadan kaldırmakta, iki kavram arasındaki kesişimi güçlendirmektedir.

İnsan hareketliliğinden kaynaklanan ve içerisinde sosyal ve ekonomik uygulamaları barındıran turizm kavramına yönelik teorik sınırın çizilmesi, kapsamlı bir anlayışı gerektirmektedir (Hall, 2005). Ancak, turizm ile alakalı çalışmaların 1920'li yıllara kadar bilimsel nitelikten uzak karşılanması, turizme has kavramların netleştirilmemesine yol açmıştır (Hall ve Page, 2002; Hall, 2005). Benzer şekilde, turizm alanı, henüz kavramsal tekâmülünü (gelişimini) tamamlayamamış, kavramların içeriklerini netleştirememiş bir yapıya haizdir (Tribe, 1997). Bu durum, göç ve turizm kavramlarının iç içe geçmiş bir yapı göstermesine yol açmıştır. Kavramların ayırt edilememesinin diğer bir nedeni, turizm kavramının batı menşeli fikir odaklarıncaya tanımlanmasından ileri gelmektedir (Adams, 2021). Böylece, kavramlar arasındaki geçirgenlik artmıştır. Başka bir deyişle, turizme has kavramlar göç içerisinde tanımlanabileceği gibi bunun tersi de söz konusudur (Salazar, 2022). Kavramlar arasındaki geçirgenliğin artması, modern dünyada akışkanlığın artması ile açıklanmaktadır (Bauman, 2000). Bunun altında, göç eyleminin demokratikleşerek toplumun hemen tüm tabakalarına yayılması sonucunda, göç kavramının yeniden tanımlanma ihtiyacı yatmaktadır (O'Reilly, 2003). Küresel çapta yer değiştirme eyleminin kolaylaşması ise söz konusu unsurun temel sebepleri arasındadır.

Modern toplumun içinde bulunduğu şartlar gereğince, hareketliliğin kazandığı ivme, göç ve turizm kavramlarını birbirlerinin ikamesine dönüştürmüştür (Larsen vd., 2006). Böylece, turizm sistemine has bileşenler olan istasyonlar, oteller, havalimanları ve kozmopolit şehirler bu hareketliliğin düğüm noktalarını oluşturmuştur (Cohen ve Cohen, 2012: 2181). Yine, geçmiş dönemlerde yüksek refah seviyesindeki toplum tabakalarının gerçekleştirdiği seyahat eylemi, toplumun önemli bir kesimi tarafından benimsenen bir rutine dönüşmüştür (Hall, 2005). Böylece, seyahat ve göç olguları birbirlerini kolaylıkla tetikleyebilir hale gelmiştir (Ohashi, 2019). Zira, ulus devletlerin ekonomilerine dinamizm kazandıran bir etken olan küreselleşme, turizm sistemi tarafından etkilenebilir hale gelmiştir. Bunun neticesinde, emeğin serbest dolaşımı meydana gelmiş ve destinasyonların kitlesel göçler ile yüzleşmesine neden olunmuştur (Cooper ve Hall, 2008: 301-302). Bu da, göç ve turizm arasında iki yönlü bir etkileşimi beraberinde getirmiştir. O sebeple, turizmin, farklı disiplinlerde yer alan hareket menşeli kavramlar ile arasındaki mesafe meçhuldür. İki kavramın özünde yer alan hareketlilik, kavramlar arasındaki sınırların çizilmesini güçlendirmektedir.

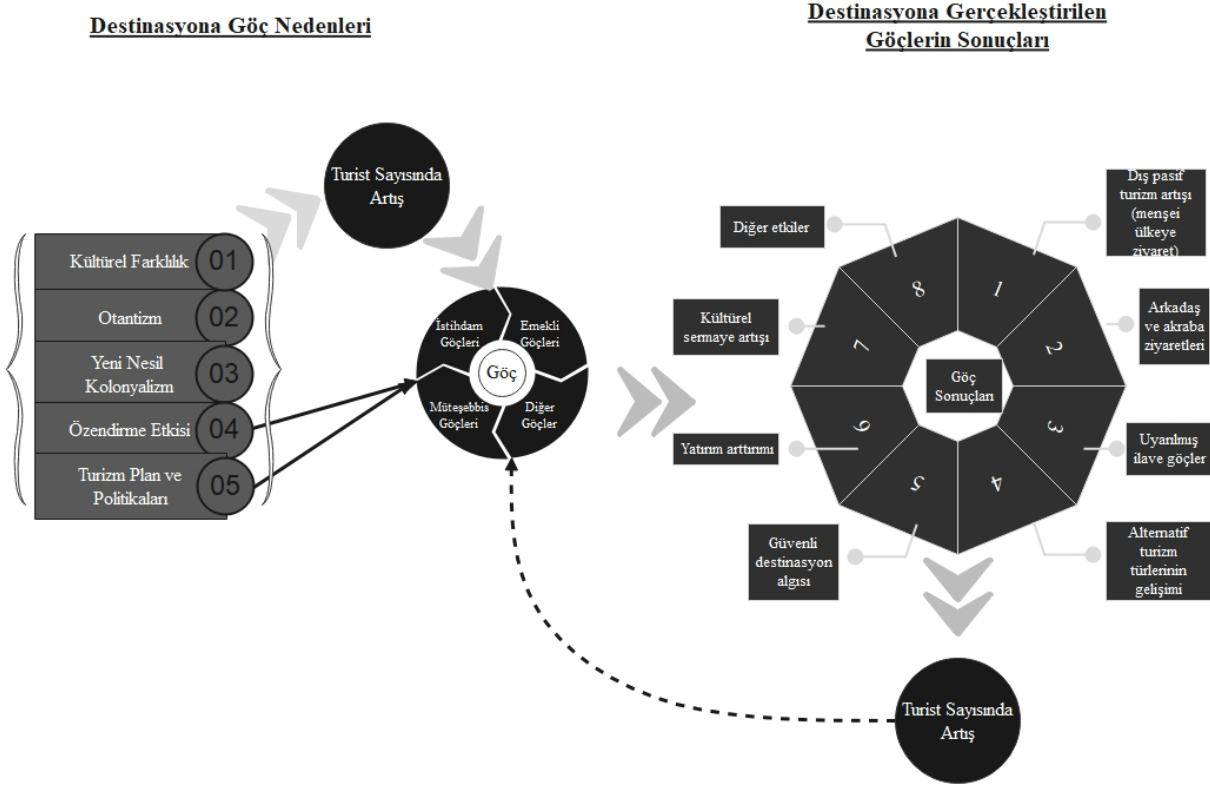
Göç ve turizm olgusu birbirlerinin yerine kullanılabilirleri, iki kavramın birbirlerine net bir biçimde bağlantılı olmasından ileri gelmektedir (Dwyer, 2015; Forsyth vd., 2012; Salazar, 2022). Çünkü hem göçün neden olduğu bir turizm olgusu bulunmakta, hem de turizmin neden olduğu bir göç olgusu bulunmaktadır. Öyle ki, bir motivasyonla gerçekleştirilen eylem, diğer motivasyona dönüşebilmekte, turizm eylemi göçe evrilebilmektedir (Ohashi, 2019). Benzer şekilde, göç eylemi turistik bir hareketliliği de beraberinde getirebilmektedir (bkz şekil 1). Daha açık ifadeyle, göç ve seyahat eylemleri, birbirlerini tetiklemektedir (Salazar, 2022). Örneğin, turizm hareketliliği, tetiklediği istihdam olanakları ile kırsaldan şehre göç hareketliliğini hızlandırabilmektedir ki bu durum turizmin iç göç hareketlerinde oluşturduğu etkidir (Robinson vd., 2019; Choe ve Lugosi, 2022). İkinci olarak, turizm faaliyeti esnasında ağırlanan ziyaretçilerin gözlemlenmesi, bu ziyaretçilerin materyale dayalı üstünlüklerine imrenilmesine neden olmaktadır ki bu durum, özendirme etkisini doğurabilmektedir. Özendirme etkisinin tüketim kalıplarında yol açtığı değişikliğin yanı sıra, özenilen kültürün kökenini ziyareti tetiklediği de düşünülmektedir. Bu durum ise, turizmin dış göçleri tetikleyici faktörlerinden biri olarak vurgulanmaktadır (Wall ve Mathieson, 2006). İfade edilen hususlar, olgular arasındaki ilişkiye dair birer örnekten ibarettir. Turizm ve göç olguları arasındaki bağıntı, turizm odaklı göçlerin nedenleri ve turizm-göç etkileşiminin sonuçları olmak üzere iki başlık altında detaylı olarak irdelenmiştir.

2.2. Destinasyona Yönelik Göçlerin Nedenleri ve Sonuçları

2.2.1. Turizm Odaklı Göçler ve Nedenleri

Destinasyonlara yönelik göçlerin etkileri ve sonuçları söz konusudur. Etki ve sonuçlar birbirlerini etkileyen dinamik bir yapıya sahiptir. İki bölümde anlatılacak olan bu etkileşim silsilesi, şekil 1'de görsel olarak özetlenmiş olup, ilgili şeklin izahı iki bölümün konusunu oluşturmaktadır.

Şekil 1. Destinasyonlara yönelik göç neden ve sonuçlarını oluşturan faktörlerin birbirleri ile ilişkisi

Destinasyonlara yönelik göçler birçok faktörün neticesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu göç akımlarının temelinde, bölgedeki artan turist hareketliliği yer almaktadır. Bu hareketlilik beraberinde bir göç dalgasını getirmektedir.

Turist hareketliliği dolayısıyla oluşan göç akımlarının öncülü olarak beş temel unsur yer almaktadır. İlk olarak, gerçeklik (özgünlük) arayışı (*authenticism*) kavramı yer almaktadır. Günlük hayatın rutininin bireyleri tabiatından uzaklaştırması, bireyin hakikat arayışını somut ve soyut düzeyde arttırmıştır. Bu nedenle, serbest zamanını bu arayışa vakfeden birey, tabiatı bozulmamış çevre ve insan arayışına turizm eylemini aracı kılmıştır (MacCannell, 1973). Bu da tekrarlı seyahatleri tetiklemekte ve netice olarak ikamet kararı alınabilmektedir. Bir diğer unsur, yeni nesil kolonyalizmdir. Geçmiş dönemlerde sömürülen pozisyonunda bulunan ülkelerde, sömürge ülkelerine seyahat gerçekleştirme bir statü aracı olarak görülmektedir. Bu bağlamda, bilhassa batı ülkelerine gerçekleştirilen seyahatler, göçlerin öncüllerini oluşturmaktadır (Ndiuini ve Baum, 2021). Diğer taraftan, sömürge ülkelerine, gençlik yıllarında ziyaret edilen eski sömürge ülkelerindeki destinasyonlar, emeklilik kararı sonrasında, ikamet amacıyla göç edilen noktalara dönüşebilmektedir (Südaş ve Mutluer, 2008). Bu göçler, geçmiş yıllarda hayatı daha kaliteli yaşama motivasyonu ile gerçekleştirilmekteydi (Benson ve O'reilly, 2009). Ancak, son on yıllarda meydana gelen ekonomik daralmalar, bu göçlerin motivasyonunu farklılaştırmıştır. Zira, kur farkından kaynaklanan alım gücü farklılığı, turizm deneyimini, göçü başka bir yönüyle tetikleyen bir araca dönüştürebilmektedir. Dolayısıyla, kendi para birimi üzerinden zaruri gereksinimlerini karşılamakta güçlük çeken mahreç ülke sakinleri, daha önce turistik deneyimde bulunduğu bölgelerdeki kur farkının yol açtığı refah artışı dolayısıyla, destinasyonlara kalıcı olarak yerleşebilmektedir. Bu durum literatürde, Meksika (Lardiés-Bosque vd., 2016), İspanya (Giner-Monfort vd., 2016) ve Ekvator (Crespo vd., 2022)'da gözlemlenmiştir.

Destinasyonlara yönelik göçlerin turizm ile bağıntısını oluşturan bir diğer unsur, göç eden unsurların seçtiği kültürleşme stratejisidir. Bir ülkeye göç eden topluluğun, ayrışma stratejisini seçmesi neticesinde kendi kültürünü muhafaza etme girişimi (Lin vd., 2022), göç edilen ülke kültüründen ayrılmış farklı kültür noktalarının oluşmasına yol açmaktadır (Dwyer vd., 2014). Böylece, ülke içerisinde, hem menşei ülke hem de göç edilen ülkeden ayrılan farklı bir bölge oluşmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ve Londra'nda yer alan Çin mahalleleri bu duruma örnek olarak verilmektedir (Moufakkir, 2019). Bu da, bölgeye yönelik turistik hareketliliği arttırmak suretiyle ilave göçleri bölgeye çekmektedir.

Özendirme etkisi ile turizm plan-politikalarının yönü, diğer unsurlardan farklı olarak göç olgusunu, turist hareketliliği üzerinden dolaylı olarak tetiklemesinin üzerinde, göç hareketliliklerini doğrudan da etkilemektedirler (bakınız şekil 1).

Turistik destinasyonların yüksek düzeyde bir refah seviyesine sahip olması durumunda, bölgeyi ziyaret eden turistler, destinasyona ikamet amacıyla göç edebilmektedir (Gheasi vd., 2011). Bunun temelinde, seyahat deneyimi yer almaktadır. Seyahat süresince, menşei ülke ile destinasyonu kıyas eden kişi, destinasyondaki koşulları yeğleme durumunda göç kararı alabilmektedir (Gudkov, 2021). Söz gelimi, Vietnam'daki Nha Trang destinasyonunu tatil amacıyla ziyaret eden Rus turistlerin, zaman içerisinde destinasyonda ikamet etme kararı aldığı gözlemlenmiştir (Ohashi, 2019). Benzer durum destinasyondaki yerli halk için de geçerli olabilmektedir. Destinasyonu ziyaret eden turistlerin hayat standartları ve tüketim alışkanlıklarına özenme, turistlerin menşei ülkelerine göç etme kararını beraberinde getirebilmektedir. Zira, küresel kültürün yerel değerleri zayıflatması neticesinde kitlelerde materyalizm odaklı değerler kuvvetlenmektedir (Cleveland ve Laroche, 2007). Bilhassa, turistik destinasyonlarda, ziyaretçilere özenilmesi, yerli halkın materyalizm ve gösteriş meylini yükseltmektedir (Özekici, 2019). Bu da, turizmin göçe iki yönlü olarak sevk eden bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, turist çekmek amacıyla geliştirilen politikalar, ülkeye girişi kolaylaştıran vize uygulamalarına ve oturma iznine yönelik engellerin gevşetilmesini sağlamaktadır. Bunun sonucunda destinasyonlar, turist tanımının dışında yer alan düzensiz göçlerle yüzleşebilmektedir (Hall ve Williams, 2002). Bu da, turizm ile göç olgusu arasındaki örtüşmeyi göstermektedir (Sherlock, 2001: 276).

Farklı ülkelere göç eden yakınlarla yönelik ziyaretler, seyahat amacıyla gerçekleştirilen ve bu yolla turist sayısını ve dolayısıyla göçleri arttıran eylemler içerisinde kabul edilmektedir (Jackson, 1990; King, 1994). Nitekim, bu motivasyonla gerçekleştirilen seyahatlerin önceki dönemlerde gerçekleştirilen kalıcı göçler ile arttırıldığı, literatürde tespit edilmiştir (Provenzano ve Baggio, 2017). Arkadaş ve akraba ziyareti odaklı göçlerin temelinde, göç edilen bölgeye yerleşen kimselerin her iki ülkeye, dolayısıyla kültüre hâkim olmak suretiyle aşığı asimetrik enformasyon yer almaktadır. Böylece, göç edilen ülkedeki üstünlükler, menşei ülkedeki sosyal çevreye aktarılmaktadır. Bunun bir neticesi olarak, göç edilen ülkeye turist akımı gerçekleşebilmektedir (Okaför vd., 2022; Song vd., 2020). Önceleri turistik motivasyonla gerçekleştirilen hareketlilik bu şekilde kalıcı göçlere dönüşebilmektedir.

Bahsi geçen beş unsur, destinasyonlara yönelik göçleri tetiklemektedir. Bu göçler, istihdam, emekli ve müteşebbis göçlerinden oluşmakta olup, rekreatif odaklı göçlerde destinasyonlarda gözlemlenebilmektedir. Bunlar içerisinde istihdam odaklı göçler baskın niteliktedir. Bu da, destinasyonların ihtiyaç duyduğu işgücünden ileri gelmektedir. Birtakım destinasyonların sosyo-kültürel ve demografik yapısı, turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu büyüklükte işgücünü karşılamayabilmektedir. Zira, turistik ürünler, yerinde tüketilmesi gereken bir özelliğe sahip olması dolayısıyla üretim ve tüketimi eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir (Urry, 1987; Williams ve Hall, 2000). Kitle turizminin yaygınlaşmasının yol açtığı yüksek düzeyde nitelikli emek gereksinimi, ilk aşamada, göç verecek olan bölgenin, göç verme ihtimalini ortadan kaldırmaktadır (Dwyer, 2015: 7). Turizm sisteminin gelişimini sürdürdüğü sonraki aşamalarda, turizm iç destinasyonları bir göç potasına dönüştürmektedir. Bunun sonucunda, destinasyon, istihdam odaklı göçlere maruz kalabilmektedir (Choe vd., 2020; Choe ve Lugosi, 2020). Nitekim, Dubai ve Singapur gibi destinasyonlar, gelişen turizm sistemi sonucunda turizm odaklı göçlere maruz kalan destinasyonlar olarak görülmektedir (Choe ve Lugosi, 2022) Bu konuda, Andriotis (2003: 41), Yunanistan'da turizmle müreffeh hale gelen ada halkının, tarımla geçimlerini sağlayan diğer ada halkının göçüne maruz kaldıklarını tespit etmiştir. Benzer bir durum, Tsartas (1992) tarafından da Yunanistan da tespit edilmiştir.

İstihdam odaklı göçlerin seviyesini, turizm sektörü ve yerli halka yönelik unsurlar belirlemekte olup, turizm gelişiminin hızı, talebin yapısı, destinasyondaki diğer sektörlerin kapasitesi ve yerli halkı işgücü olarak istihdam edebilme gücü bu faktörlerin başta gelenleridir (Williams ve Hall, 2000). Söz gelimi, alternatif turizm türlerinin yaygınlaştığı destinasyonlarda, bölgenin farklı noktalarına dağılmış turizm sistemine yerli halkın istihdamı yeterli gelmekte iken, kitle turizminin tek bir noktada yoğunlaşan yapısı, işgücü odaklı göçlere yönelik gereksinimi beraberinde getirmektedir. Yine, yüksek seviyede nitelik içeren iş tanımları, işgücü göçlerinin bir diğer önemli nedenidir (Williams ve Gillmor, 1995; Williams ve Hall, 2000). İşgücü göçlerinin bir diğer kısmı, girişimci göçleridir. Destinasyonda turizm sektörünün gelişmesi neticesinde, bölgede ticari faaliyette bulunmak üzere müteşebbisler (girişimciler) ikamet kararı alabilmektedir. Bu kimselerin, yerli halka kıyasla daha başarılı işleri yürütebilmesi, Kenna (1993), tarafından açıklanmıştır. Buna göre, göçerler yerli halk ve diğer göçerlerle ilişkilerinin her ikisini birden yürütmektedir. Ayrıca, göç sürecinde edinilen deneyim onlara kabiliyet üstünlüğü sağlamaktadır. Son olarak, turist sayısındaki artış, emekli göçlerini de tetikleyebilmektedir. Zira, destinasyona yönelik mükerrer ziyaretler, ikincil konut alımına yol açabilmektedir. İkincil konut alımı sonrasında bireyler bölgede emekliliğini geçirme kararı alabilmektedir (Sherlock, 2001: 276).

2.2.2. Göç-Turizm Etkileşiminin Sonuçları

Göç olgusu, turizm sistemini destekleyen önemli bir faktördür. Göçün nihai etkisi, turist hareketliliğini arttırma şeklinde gerçekleşmektedir (Santana-Gallego ve Paniagua, 2022). Zira, 30 farklı destinasyon üzerinde gerçekleştirilen bir araştırma, göç ve turist hareketliliğinin birbirlerini teşvik eden unsurlar olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, göç alan bölgelerin bir süre sonra uluslararası turist hareketliliğine konu olduğu görülmüştür (Okaför vd., 2022). Bu durum,

göçlerin sağladığı doğrudan turist artışı şeklinde gerçekleşebileceği gibi, göçlerin uyardığı birtakım faktörlerin bir neticesi olarak da gerçekleşebilmektedir.

Destinasyona yönelik göçlerin neticesinde, destinasyona yerleşen arkadaş ve akrabaları ziyaret etme motivasyonu ile göçler uyarılabilmektedir (Williams vd., 2020). Ayrıca, alternatif turizm türleri, göç hareketleri neticesinde gelişebilmektedir (Dwyer vd., 2014). Nitekim, göç hareketliliği bir bölgede dil farklılığı oluşturuyorsa, göçün yol açtığı turistik hareketlilik katsayısının daha yüksek olduğu görülmüştür (Okfor vd., 2021). Diğer taraftan, göç veren ülke, bir süre sonra dış aktif turizm gelirini, herhangi bir turistik teşebbüse başvurmadan arttırabilmektedir. Zira, ülkeden göç eden kimseler, kökleri ile bağını kaybetmeme motivasyonu ile menşei ülkelerine aralıklı ziyaretler gerçekleştirmektedirler. Menşei ülke ziyaret sürecinde gerçekleştirilen harcamalar, dış aktif turizm harcamalarını bu şekilde arttırmaktadır (Urry ve Larsen, 2011). Bu durumun ön şartı, göç eden kimselerin belirli bir refah seviyesine ulaşmasıdır (Adams, 2021; Choe ve Lugosi, 2022; Huang ve Chen, 2021). Bu da, göçlerin turizm odaklı etkilerinin bir başka yönünü oluşturmaktadır. Nitekim, Almanya'ya göç etmiş olan Türklerin, Türk turizmüne gösterdikleri teveccüh (Çelik-Uğuz, 2012), bu argümana yönelik bir delil niteliğindedir.

Bir ülkeden kabul edilen göçlerin zaman içerisinde göç edilen topluma sağladığı entegrasyon (Berry, 1989), göçmenlerin menşei ülkelerine yönelik doğal bir tanıtıcı rolü görmektedir. Bu şekilde, zaman içerisinde, göçmen olarak alınan kimselerin menşei ülkelere turist olarak gerçekleştirilen ziyaretler, bizzat göç alan toplum üyelerince yerine getirilebilmektedir (Song vd., 2020). Dolayısıyla, kalıcı ikamet kararı almadan önce, destinasyona yönelik mükerrer seyahatler gerçekleştirilmektedir (Oigenblick ve Kirschenbaum, 2002). Nitekim, Almanya'ya göç eden Türklerin, Almanlar üzerinde bu etkiyi oluşturduğu görülmüştür (Çelik-Uğuz, 2012). Destinasyona, kendi ülkelerinden bireylerin istihdam veya ikamet amacıyla yerleştiğinin görülmesi, mahreç pazarlardaki kimseler için o destinasyonun güvenli bir destinasyon olduğu algısını geliştirecektir (Hall ve Williams, 2002). Böylece, destinasyonlara mahreç pazardan ilave turist akışı sağlanacaktır. Bu bakımdan, göç alan destinasyonların birçok yönden turist çekmeye vesile olduğu görülmektedir. Ayrıca, destinasyonun güvenli olduğu imajı ve müteşebbis göçlerinin bir araya gelmesi, destinasyonlara yatırım çekebilmektedir. Müteşebbis göçleri beraberinde yatırımı da getirmektedir (Kenna, 1993). Bu bağlamda, göçün turizm üzerindeki uyarılmış etkileri noktasında, turizm odaklı yatırımların göç neticesinde hız kazandığı, 28 Avrupa Birliği ülkesi üzerinden doğrulanmıştır (Provenzano ve Baggio, 2017).

Göç sonucunda bölgeye gelen kitleler, turistlerde olduğu gibi yerli halk ile bir kültürel alışveriş sürecinin başlamasına neden olmaktadır (Dwyer, 2015; Williams ve Hall, 2000). Nitekim, uluslararası turizm hareketliliklerindeki artış, destinasyonlarda nitelikli işgücü ihtiyacını arttırmaktadır (Williams ve Hall, 2000). Bunun temelinde, göç eden bireylerin, göç ettikleri bölgelerin kültür ve dillerini kanıksamaları yatmaktadır. Böylece, göçen bireyler, her iki kültür arasındaki mübadelede aracılık görevini icra etmektedir (Santana-Gallego ve Paniagua, 2022). Bu bağlamda, destinasyonların kültür sermayelerinde zenginleşme gözlemlenebilmektedir (Farrer, 2021; Choe ve Lugosi, 2022). Bu ise, farklı kültürlerin aile ve işletmeler üzerinden gerçekleştirdikleri ilişkilerin, her bir kültürün değer yargıları ve bireylerin kimlikleri üzerinde bıraktıkları etki sonucunda oluşmaktadır (Hall ve Williams, 2002; Schiller vd., 1992). Nitekim, göç neticesinde destinasyonların gastronomik zenginliklerinin arttığı (Choe ve Lugosi, 2022; Farrer, 2021) tespit edilmiştir. Böylece, destinasyon içinde ayrı bir çekim noktası oluşmak suretiyle, turistleri motive edici bir unsur ortaya çıkabilmektedir (Urry ve Larsen, 2011). Lugosi ve Allis (2019), gastronomik çekim noktalarının, göçmenler tarafından, yerleşilen bölgede ne şekilde gerçekleştiğini beş faktör ile açıklamıştır. Bunlar, öznel varlığın nesneleştirilmesi, ötekiliğin estetik hale getirilmesi, kültüre özgü yemek deneyimlerinin o bölgeye has hale getirilmesi, faaliyet alanlarının kültür noktaları olarak inşa edilmesi ve vitrinleştirme şeklindedir. Böylece, destinasyonların turistik çekim gücü artabilmektedir (Choe ve Lugosi, 2022).

Kültürel sermaye artışı, beraberinde dezavantajı da getirebilmektedir. Zira, küreselleşme sürecinde, küreselleşerek toplumların tanıştığı unsurlar yalnızca ürünler ile sınırlı kalmamış olup, fikirler ve sorunlar da bu kapsama girmektedir (Bozkurt, 2006). Dolayısıyla, bir küreselleşme aracı olarak görülen turizm hareketlilikleri sonucunda, mahreç ülkedeki türlü sorunların, bir süre sonra destinasyonlarda görüleceği söylenebilir. Bu durum, göç hareketleri sonucunda, göçmenlerin, kök ülkedeki sorunları, göç edilen ülkeye taşımaları ile açıklanabilir (Castles, 2016). Bölgeye göç eden kitlelerin kültürel farklılıkları, yerli halkın kültürel kimliği ile girdiği etkileşim neticesinde, her iki kültüre has değer yargılarını değiştirebilmektedir. Bunun sonucunda, iki grubun paradigmaları ve tüketim tercihleri farklılaşabilmektedir (Martinez, 2013; Luedicke, 2011). Söz konusu durumun gerçekleşmesi, iki grup arasında iletişim kanallarının açık olma düzeyi tarafından belirlenecektir. Nitekim literatürde, göçenler ve turistlerin zaman içerisinde yerli halk ile etkileşime girmesi neticesinde, söz konusu sürecin başladığı iddia edilmektedir (Marcher vd., 2020). İletişim kanalları açık olduğunda, entegrasyonu tercih etmek suretiyle değer yargılarında düzenlemeye giden grup, genellikle, finansal olarak yeterli üstünlüğe sahip olmayan ve azınlık olan göçer grup olmaktadır. Yerli halkın kültürleştiği durum nispeten sınırlıdır. Öte yandan, göç edenlerin müreffeh ülkelerden gelen ikincil konut turizminin muhatapları olması durumunda, yerli halkın destinasyondaki hayat koşulları olumsuz etkilenen baskılara maruz kalınabilmekte,

sosyal ve rekreatif haklar noktasında yerli halk ikinci planda kalabilmektedir (Choe ve Lugosi, 2022). Bu durumun yaygınlaştığı destinasyonlarda, geleneklerin özünü kaybederek, turistlerin değer yargıları ile yerel kültürün yeniden kodlandığı gözlemlenmiştir (Vega, 2020).

Göç edenler ile yerleşikler arasında iletişim kopukluğu olması da ihtimaller arasındadır (Bianchi vd., 2020; Choe ve Lugosi, 2022). Bu da, göçmenlerin entegrasyonu sağlayan dil ve sosyal ağ gibi faktörleri güçlendirmelerini engelleyerek, hayat sürecini kendi iç grubu içerisinde sürdürmesine yol açmaktadır (Janta vd., 2012). Bu durumda, göçmenlerin entegrasyon sürecini yavaşlatmakta, hatta, göçmenler ayrılma stratejisini benimseyebilmektedir (Ünlüöner ve Özekici, 2019). Böylece, destinasyondaki kültürel çeşitliliğin turistik bir çekim unsuru olması engellenmektedir (Okaför vd., 2022).

2.3. Turizm ve Göç Hareketleri Etkileşimine Yönelik Argümanlar

Göç eylemi ve turistik hareketlilik arasındaki karşılıklı etkileşimin yanı sıra, literatürde turizmi başlı başına bir göç eylemi olarak gören ve turizm eylemini göç hareketlerinden ayrı bir kavram olarak değerlendiren akımlar da söz konusudur.

2.3.1. Turizmi Göç Hareketi Dışında Tutan Argümanlar

Literatürde yer alan fikir çıktılarının bir kısmı, seyahat eylemini göç hareketinin dışında tutmaktadır. Bu çıktılar özet halinde tablo 1’de görülmektedir. Seyahat eylemini göç hareketi dışında tutan fikir akımlarının argümanları, en temelde üç noktadan hareket etmektedir. Buna göre, turizm eyleminin belirli bir süreyi kapsamaması, sıklıkla icra edilmesi ve sezonluk olarak icra edilmesi, onu göç eyleminden ayırmaktadır (Bell ve Ward, 2000). İlk dönem araştırmaları bu farklılığı, turizm eyleminin geçici bir hareketi barındırmasına dayandırmaktaydı. Nitekim, Meethan (2003), ve Morley (2000), turizmin göç eyleminden farklı olduğu iddiasını savunarak, gelişmekte olan ülkeler de dâhil olmak üzere, turizmin geçici bir hareket olduğunu ve yalnızca belirli bir varlıklı kesim tarafından yerine getirildiğini vurgulamıştır. Oysa, seyahat eyleminin toplum tabakaları arasında demokratikleşmesi (Giddens ve Sutton, 2016) neticesinde, bu argüman geçerliliğini yitirmiştir. Turizm eylemini bir göç eylemi olarak saymayan çalışmalara dair diğer bir görüş, göçmenler ve turistler arasındaki motivasyon farklılıkları ve kalış süresindeki farklılaşmaya dayanmaktadır (Santana-Gallego ve Paniagua, 2022). Bu durumun temelinde ise seyahat eylemine yönelik batı menşeli fikir okullarının seyahat eylemini hazzı bir tüketim biçimi olarak tanımlamaları yer almaktadır. Bu akımlar, turistleri, tek motivasyonu seyahat olan bireyler olarak tanımlamaktadır (Adams, 2021). O sebeple, mülteci konumunda olan, ancak, bireysel olarak seyahat edecek finansal yeterliliğe sahip olan bireylerin gerçekleştirdikleri yer değiştirme eylemi bir turizm eylemi olarak tanımlanmamaktadır.

Tablo 1. Turizmi göç hareketi dışında tutan argümanlar ve temel dayanakları

Argüman	Açılım
Motivasyon farklılıkları	Seyahatler hazzı dayalı eylemlerdir.
Rota farklılığı	Seyahat eylemi, göçlerin aksine, gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkeleri kapsamaktadır.
Algılanan turist profili	Turist olmak, batılı ve toplumun orta-üst kesiminden bireyler için geçerli bir durumdur. Bunun dışındaki bireyler göçmen statüsündedir.
Hareket etme zorunluluğu	Turistler gönüllü olarak yer değiştirirken, göçerlerde zorlayıcı faktörler söz konusudur.
Politik algı	Turistlerin gelmesi, göçmenlerin gitmesi teşvik edilir.
Kültürleşme	Göçerler kültürleşir, turistler kültürleştirir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bir diğer unsur, toplumsal tabakalaşma ve turist menşesidir. Destinasyonlara gerçekleştirilen seyahatler gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru bir seyir izlerken (Meethan, 2003; Morley, 2000), destinasyona yönelik seyahat dışında yer alan göçler gelişmekte olan ülkelere doğru olmaktadır (Janta vd., 2012). Ayrıca, turizm ve göç olgusunun farklı unsurları ihtiva ettiği, iki unsurların teşkil ettiği hedef ve bu hedefi icra ettiren kimselerin farklı olmasıyla da açıklanmaktadır. Bu bakımdan, göç eylemi, gayri safi yurt içi hasıla düzeyi nispeten geride olan ülkelere ileri olan ülkelere yönelik iken, seyahatlerde durum bunun tersidir. Yine, göç eylemi, toplumun en alt tabakasındaki kimselere has bir eylem iken, algılanan turist profili toplumun orta ve üst tabasında bulunan kitleleri (Choe ve Lugosi, 2022) ve bilhassa batı menşeli bireyleri turist olarak kabul etmektedir. Bu da, turizm olgusunun batı menşeli bir metafor olarak zihinlerde yer etmesi (Adams, 2021)’nin neticesi olabilir. Nitekim turistlerin batı menşeli olması durumunda, destinasyona yerleşmeleri durumunda dahi göçmen olarak kabul edilmemeleri ve “yerleşik turist” olarak adlandırıldıkları literatürde belirtilen hususlar içerisinde (Tuulentie, 2007). Dolayısıyla, literatürde turizm hareketliliğini göç kapsamına dâhil eden çalışmaların aksine, turizmin göç olgusundan farklılıkları barındırdığı düşünülebilir.

Hareket etme zorunluluğu, turistleri diğer göçerlerden ayıran bir diğer unsurdur. Her ne kadar mülteciler ve turistler arasında hareketliliğe yol açan motivasyonlarda ortak noktalar olsa da, zorunluluk, iki grubun ayrışmasına neden olan bir unsur olarak görülmektedir. Bu bakımdan, yer değiştirme eylemi üzerinde kontrolü bulunan gruplara turist, bulunmayan gruplara ise göçer yahut mülteci denilebilmektedir (Choe vd., 2020). Daha özel olarak, turistlerin isteği doğrultusunda, mültecilerin ise zorlayıcı faktörler nedeniyle hareketi benimsediği düşünülmektedir (Hall ve Williams, 2002). Seyahat eylemi ile göçü ayrı tutan fikir akımının diğer argümanı, politik algıdır. Bu bağlamda, seyahat eden turistlere yönelik algı pozitif iken, göç hareketleri sonucunda bölgeye ulaşan kitlelere, destinasyondaki kültür ve değer yargılarına yönelik bir tehdit nazarıyla bakılmaktadır. Göçmenler, yerleştikleri toplumlarda düşük düzeyde bir statüye sahip olmaktadır (Bakker vd., 2006). Oysa turistler, ziyaret ettikleri bölgede gösterim etkisine yol açacak ölçüde bir psikolojik üstünlüğe sahiptirler (Akova ve Atsız, 2019). Bu durum, iki gruba yönelik politik uygulamalardaki farklılıkları da beraberinde getirmektedir (Choe ve Lugosi, 2022). Nitekim, turistlerin seyahat odaklı göçlerine yönelik teşvikler geliştirilmesine karşın, mültecilerin icra ettikleri göçler engellenmeye çalışılmaktadır (Choe ve Lugosi, 2022; O'Regan, 2019). Öyle ki, nitelikli mültecilerin dahi kariyer engelleri ile karşılaşması söz konusudur (Ndiuini ve Baum, 2021).

Kültürel etki yahut kültürleşme, iki kavramın ayrıştığına yönelik argümanların bir diğeridir. Zira, literatürde, mültecilerin yerleştiği bölgenin değer yargılarını benimsemesi söz konusu iken (Gonzalez ve Méndez-Pounds, 2018). Turistler için bu durum tersine işlemektedir. Turistler önemli bir kültürleşme aracısı olarak görülmektedir. Bu kapsamda, yerli halkın kültürleşmesi söz konusu olabilmektedir (Reisinger ve Crofts, 2012: 42). Nitekim, turistlerin destinasyona yerleşmesi neticesinde, yerli halk ve turist arasındaki sınırların belirsizleştiği, yerli halkın turistlere has değer yargılarını benimsediği vurgulanmıştır (Meethan, 2003). Turistlerin, yerleştikleri bölge kültürünü benimsemedikleri (O'Reilly, 2003) ve turist balonu olgusunun, yerleşik turistler için söz konusu olduğu iddia edilmektedir (Jacobsen, 2003). Nitekim, gelişmekte olan ülkelerde gelişen turizm sistemi kapsamında, turistlerin etkileşimde bulunduğu birinci sınıf (yönetici) ve ikinci sınıf (tur rehberi, acente sorumlusu) iş tanımlarının, turistlerin kendi etnik sınıfından gelen kimseler tarafından yerine getirildiği düşünülmektedir (Williams ve Shaw, 1988; Williams ve Hall, 2002). Göçerlerin ise yerleşik halkın değer yargılarını benimseyerek kültürleştiğine yönelik müstakil bir literatür bulunmaktadır (Kuo, 2014).

2.3.2. Turizmi Göç Hareketi Olarak Kabul Eden Argümanlar

Literatürdeki diğer akım, turizm odaklı seyahat eylemlerini göç statüsüne yerleştirmiştir. Bu akımın iddiası, birtakım argümanlar ile temellendirilmiştir. Bu argümanlar tablo 2'de özetlenmiştir. Bu argümanlardan ilki, her iki eylemin de bir bölgeden diğerine yönelik hareket etme motivasyonu olması sebebiyle ortak bir yöne sahip olduğunu savunmaktadır (Santana-Gallego ve Paniagua, 2022). Nitekim, Cohen ve Cohen (2012), turistler ve mültecilerin gerçekleştirdiği yer değiştirme eyleminin her ikisinin de hareketlilik kavramı altında bir araya gelmek suretiyle keşiştiğini öne sürmüştür. Ayrıca, Sherlock (2001)'e göre, turizm ve göç eylemi benzerliği, her iki eylem sürecinde de kişilerin boş zamanlarını değerlendirme seçme hürriyetine sahip olmalarından ileri gelmektedir. Bununla birlikte, hareket eyleminin arkasında yatan finansal motivasyon da bu benzerliği güçlendirmiştir. Zira, destinasyonlara yerleşen üçüncü yaş düzeyindeki kimseler, geçmiş yıllarda bunu daha kaliteli bir hayat geçirmek motivasyonu ile gerçekleştirmekteyken (Benson ve O'Reilly, 2009), günümüzde, kur farkından kaynaklanan ekonomik refah artışından yararlanmak amacıyla gerçekleştirmektedir (Crespo vd., 2022; Giner-Monfort vd., 2016; Lardiés-Bosque vd., 2016). Bu amaç, mültecilerin hareket etme motivasyonu ile benzerdir. Bu benzerlik, kavramlar arasındaki keşişimi güçlendirmektedir. Yine, batılı fikir akımlarınca, rutinden uzaklaşma şeklinde tanımlanmış seyahat motivasyonu, göçmenlerin farklı ülkelere ziyaretin önemli bir kısmında da gözlemlenebilmektedir (O'Reilly, 2003). Benzer şekilde, ziyaretçilerin gerçekleştirdikleri seyahat eylemi, mülteciler ile aynı motivasyonu temsil edebilmektedir. Turist olarak tanımlanan seyahat eylemlerinin motivasyonu, göç etmek için uygun yer arayışı olabilmektedir (Hall ve Williams, 2002). O sebeple, bu tür turistik unsurlar, göç ve turizm kavramları arasındaki farklılığı tanımlamayı güçlendirmektedir.

Tablo 2. Turizmi göç hareketi kapsamında gören argümanlar ve temel dayanakları

Argüman	Açılım
Hareket etme motivasyonu	Emekli göçleri, ikincil konutlar gibi hareketliliğe konu olan unsurlar, göçerler ile benzer motivasyonla gerçekleştirilmektedir.
İkamet süresi	Yaşam tarzı göçleri, emekli göçleri ve ikincil konutlar türündeki seyahat eylemleri, literatürde tanımlanan seyahat sınırını aşmakla birlikte turizm sistemi içerisinde tanımlanır.
Maddi kazanım	Göçmen işçi turistler, tatilde çalışan turistler ile eğitim turistleri destinasyonda maddi kazanımda bulunmaktadır.

Zaman-mesafe	Deniz aşırı seyahatler, seyahatlere tanımlanan zaman ve mesafe kıstaslarını aşmasına rağmen, seyahat eylemi olarak tanımlanmaktadır.
Aidiyet	Gurbetçi-turist arasında gerçekleşen aidiyet farklılıkları, seyahatlere tanımlanan aidiyet kriterini aşmaktadır.
Etki	Turistlerin küreselleşmedeki rolü. Hem mülteci hem de turistlerin her ikisi de küreselleşmenin etki katsayısını arttıran unsurlar olarak ortak noktaya sahiptir.

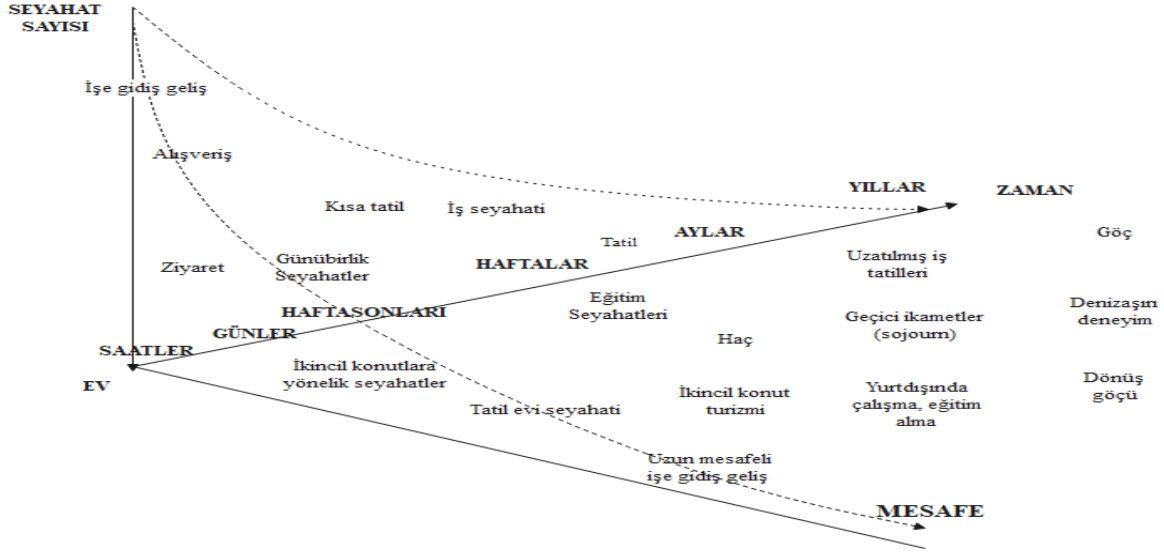
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İkamet kavramı, diğer bir argüman olarak temel alınmaktadır. Bu argümanı destekleyen en belirgin olgu yaşam tarzı göçleridir (Cohen vd., 2015). Zira, turizm kapsamına giren hareketliliklerde, konaklama sınırı bir yıl olmasına (UNWTO, 1995) ve aşan süreler göç statüsüne alınmasına rağmen, bir turizm çeşidi olarak kabul edilen yaşam tarzı göçlerinde bu süre sınırı aşılmaktadır (Südaş ve Mutluer, 2010). Buna rağmen, söz konusu eylem bir turizm hareketliliği olarak kabul edilmektedir (İbrahim ve Tremblay, 2017). Yine, ikamet niyetiyle gerçekleştirilen ziyaretler göç hareketi olarak kabul edilmesine rağmen, emekli göçü gibi turistik seyahatlerin bir kısmı da kalıcı ikamet motivasyonu ile gerçekleştirilebilmektedir (Hall ve Williams, 2002; Hall, 2005; Williams ve Hall, 2000). Bu bakımdan, destinasyonlara gerçekleştirilen emekli göçleri, ikincil konutlardaki ikametler (Williams ve Hall, 2000) ile birlikte ikincil ve sonraki seyahatler, kavramsal olarak netleştirilemeyen hususlar içerisinde kabul edilmektedir (Hall ve Williams, 2002). Nitekim, Girard ve Gartner (1993), turizm ve göç olgusu arasındaki iç içe geçmiş ilişki örüntüsünü ikincil konut kapsamında değerlendirmiştir. Buna göre, bölgede sürekli ikamet edenler ikincil konut sahiplerini turist olarak görmekte iken ikincil konut sahipleri kendilerini yerli halkın parçası olarak görmektedirler (Sherlock, 2001: 275).

Ticaret veya maddi kazanım elde etme, turizm ve göç eylemleri arasındaki sınırı kaldıran diğer bir unsurdur. Zira, birtakım turistik eylemlerin içeriği irdelendiğinde, bu unsurun da iki kavram arasındaki farklı kaldıran faktörler arasında yer aldığı görülmektedir. Göçmen işçi turistler, bunun en belirgin örneğidir. Kavram, Bianchi (2000), tarafından geliştirilmiş olup, seyahat etme maksadıyla menşei bölgeyi terk eden ve uğradığı bölgelerde çalışarak hayatını idame ettiren turist işçileri ifade etmektedir. Yine, tatil deneyiminde bulunurken kısmı zamanlı işlerde tatilde çalışan turistler (Carson vd., 2014) diğer bir örnektir. Ayrıca, bir ülkeye eğitim almak maksadıyla gelen, aynı zamanda çalışan ve serbest zamanlarında tatile çıkabilen bir bireyin tanımlanmasında, turizm ve göç olgularının iç içe geçtiği görülmektedir (Williams ve Hall, 2000).

Zaman ve mesafe mefhumları, turizmi bir göç eylemi olarak sunan fikir akımına zemin oluşturan bir diğer argümandır. Bu kapsamda, Hall (2005), zaman, ve mesafe kriterlerini kullanarak, bu sınırın ne şekilde kalktığını ifade etmiştir. Buna göre (şekil 2), kat edilen mesafe ve bölgede geçirilecek zaman artmasına rağmen, bir eylem yarı göç, göç veya seyahat eyleminin üçünden biri olarak tanımlanabilmektedir. Bu bakımdan, yıllar süren ve kıtalar arası mesafeleri kapsayan hareketlilikler, göç olarak tanımlanabileceği gibi deniz aşırı deneyimde olduğu gibi seyahat türü olarak da tanımlanabilmektedir. Burada, motivasyon temel araç görevi görmekle birlikte, hareketlilik, zaman ve mesafe olgularının turizm ve göç kavramlarını ayırtırmaktan uzak olduğu iddia edilmektedir (Cohen vd., 2015). Aksi yönde bakılırsa, sezonluk turizm odaklı istihdamların, turist tanımına uygun bir nitelik göstermesi dolayısıyla bu kimselerin turist veya göçmen statüsünde tanımlanmasının güçleştiği düşünülmektedir (Salazar, 2022).

Şekil 2. Zaman ve mekân kıstaslarına göre hareketlilik kategorileri

Kaynak: Hall, 2005: 132

Turizm ve göç olguları arasındaki belirsizliğin veya farklılığın anlaşılmasında rol oynayan belirleyici bir unsur olarak Cohen vd. (2015), aidiyet kavramını savunmuş ve bu şekilde kavramlar arasındaki ayrıma yönelik kriter kazandırmıştır. Buna göre, tüm şartlar benzer olsa dahi, iki grubun gerçekleştirdiği ikamet neticesinde aidiyet olmuyorsa, tam anlamıyla bir ikamet gerçekleştiği söylenemez. Aidiyet temelli ikamet olmaması durumunda ise, destinasyona yönelik hareketlilikler turistik bir eylem olarak kabul edilir, göç olarak nitelendirilemez. Bu görüşü destekler biçimde, O'Reilly (1995), aidiyet ve zaman kavramlarını ölçüt olarak, göç ve seyahat kavramlarının her ikisi içerisinde yer aldığı düşünülen grupları, aidiyet güçlerine göre sınıflandırmıştır. Buna göre, gurbetçiler aidiyet düzeyi en yüksek olan grup iken, yabancı yöneticiler, sezonluk ikamet edenler, ikincil konut sakinleri ve turistlere doğru, aidiyet seviyesi azalan bir seyir izlemektedir. Aidiyet unsurunun ayırt edici rol oynaması durumunda, değer ve kimlik olguları devreye girmektedir. Bölgeye yönelik ikamet kararını alan kimseler, bölgeye ait değer yargılarını benimseme durumunda aidiyeti içselleştirebilirler.

Göç ve turizm hareketinin potansiyel etkisi, turizmin bir göç eylemi olarak kabul edilmesindeki diğer argümanı oluşturmaktadır (Choe ve Lugosi, 2022). Nitekim, Featherstone (1990), göç ve turizm hareketliliğini, küreselleşmeyi oluşturan etnik alanlar boyutundan değerlendirmiştir. Ona göre, küresel insan hareketleri kapsamında göçmenler, mülteciler ve turistler, küreselleşmeye ivme kazandıran unsurlar olarak kabul edilmektedir. Benzer şekilde, Maastricht küreselleşme indeksinde, göçmenler ile turizm aynı kategori içerisinde dahil edilmiştir (Dreher vd., 2008: 32). Bu boyut bağlamında turistler ve göçmenlerin aynı kapsama alınması, turizm odaklı hareketliliklerin bir göç hareketi olarak kabul edilmesine yönelik dolaylı bir işaret olarak görülmektedir. Bu görüşün temelinde, küreselleşme neticesinde seyahat eyleminin demokratikleşmesi yatmaktadır (Giddens ve Sutton, 2016: 22).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, temel anlamda turizm ve göç ilişkisini irdelemektedir. Bu kapsamda, destinasyona yönelik göç hareketlerinin sebepleri, olası sonuçları ve seyahat eyleminin göç olarak tanımlanması noktasında literatürde ön plana çıkan görüş birliktelikleri ile ayrılıkları konu edilmiştir. Bu kapsamda, turizm odaklı hareketlilikleri bir göç eylemi olarak gören veya bu hareketlilikleri göç eyleminden ayrı tutan fikir akımları irdelendiğinde, seyahat odaklı hareketliliklerin göç eylemi olarak kabul edilmesine neden olan temel argümanın, çeşitli yer değiştirme eylemlerinin turistik bir eylem olarak kabul edilmesinden ileri geldiği görülmüştür. Bu kapsamda, turistik odaklı yer değiştirme eylemlerinin tam anlamıyla bir göç eylemi olarak görülemeyeceği düşünülmektedir. Zira, kitle turizmini tercih eden, standart paket tur doğrultusunda hareket eden, rehberli turlar doğrultusunda hareket edilen ve konaklama aralığı kısa olan seyahat eylemleri göz önünde bulundurulduğunda, bu tür hareketliliklerin göç olarak kabul edilen diğer hareketliliklerden net olarak ayrıştığı söylenebilir. Diğer eylem gruplarının tanımlanmasında karşılaşılan sorunlar ise turizm ve göç literatürü arasında bir kesişim alanı oluşmasına yol açmaktadır. Zira Dünya Turizm Örgütü, uluslararası turizm verilerinin elde edilmesinde kullandığı sınırlama ölçütüne göre, bir hareketliliğin turizm kapsamına alınması için, seyahat kapsamının on iki ayı geçmemesi ve temel motivasyonun istihdam olmaması gerekir (Dreher vd. 2008: 37-38). Oysa, küreselleşmenin yaşam koşullarında neden olduğu değişiklik çalışma koşullarına da yansımış, tatil ve iş arasındaki sınır belirsizleşmeye başlamıştır (Gerkovich, 2005'den aktaran Dwyer, 2015: 9). Dolayısıyla, temel sorunun, turizm alanının kendisine has kavram ve tanımlamalardan yoksun olma durumundan (Gülcan, 2009; Tribe, 1997) kaynaklandığı söylenebilir.

Teorik Odaklı Çıkarımlar ve Gelecek Araştırma Önerileri

Çalışma kapsamı göz önünde bulundurulduğunda, turizm alanının epistemolojik olgunluğa ulaşmadığı söylenebilir. Turizm alanının kendi kavramlarını tanımlama yeterliliğine sahip olmamasına karşılık, literatürde her geçen gün sayıları artan alternatif seyahat eylemlerinin ortaya çıkması ise bu sorunu derinleştirmektedir. O sebeple, gelecek araştırmaların, alternatif seyahat eylemlerini ayrı ayrı irdeleyerek göç eylemi olması noktasında, göç ve turizme has kritikerler doğrultusunda alternatif turizm eylemlerini kritik etmesi, turizm sosyolojisi alanının ilerlemesine önemli bir katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan, Türkiye, dünyadaki önemli turistik çekim merkezlerinden biri olmasına karşın, farklı ülkelerde (Crespo vd., 2022; Giner-Monfort vd., 2016; Lardiés-Bosque vd., 2016) gözlemlenen ekonomik sürdürülebilirlik motivasyonu ile gerçekleştirilen ve seyahat eyleminin tetiklediği kalıcı göç hususu, bu konuda gerçekleştirilen sınırlı argümanların varlığı ile birlikte (Balkir ve Südaş, 2014), Türkiye’de yer alan destinasyonlarda yeterli ilgiyi görmemiştir. O sebeple, gelecek araştırmaların turizm-göç ilişkisini bu kapsam üzerinden irdelemesi teorik ve pratik anlamda katkı sağlayacaktır. Yine, gelecek araştırmaların, göçmenlerin kültürleşme seviyelerini irdelemesi, turizm sosyoloji sahasına yönelik bilgi birikimini zenginleştirmekle birlikte, turizm odaklı politikaların netleştirilmesini sağlayacaktır. Bunun için, turizm sistemine uygun ölçüm araçlarından yararlanması, nitelikli bilgi teminini sağlayacaktır (Ünlüönen ve Özekici, 2019).

Pratik Odaklı Çıkarımlar

Seyahat ve göç eylemleri arasındaki karşılıklı etkileşimin yol açtığı göç yığınları, destinasyonlara olumlu olduğu gibi olumsuz etkilere de yol açmıştır. Bu bağlamda, destinasyonların fiziki ve toplumsal kapasitelerinin üzerinde alınacak göç yığınları, olumsuz etki katsayısının artmasına yol açacaktır. Dolayısıyla, göç hareketlerinin destinasyonların sürdürülebilirlik odaklı politikalarını yavaşlatmasının önüne geçebilmek için, destinasyonlara toplu göçleri engellemek yararlı olacaktır. Bunun için, Anadolu’ya yönelmiş geçmiş göç hadiselerinin yönetilme sürecinin irdelenmesi, etkin turizm politikalarının gerçekleştirilmesine katkı sağlayacaktır. Söz gelimi, geçmiş uygulamalardan ilham alınmak suretiyle, göçmen sayılarının belirli bir seviyede tutulması ve bu seviye için belirlenmiş taşıma kapasitelerinin tasarlanması destinasyonların turizm odaklı sürdürülebilirliklerini fiziksel ve sosyal cihette sağlayacaktır. Bunu sağlamak için, kredilendirme uygulamaları destinasyonda faaliyete geçirilebilir (Özekici, 2022). Fiziki ve sosyal kapasite kritikerlerine riayet edildiğinde, kültürel farklılıkların destinasyona getirdiği zenginlik (Dwyer vd., 2014)’ten yararlanılacağı gibi, destinasyonun sosyo-kültürel dengesi korunabilecektir.

Sonuç olarak, turizmin geçici ve belirli bir kesim tarafından ortaya konulduğunu belirten çalışmalar, mevsimlik tarım işçilerinin bir göç eylemi olmasını ve seyahat hareketliliğinin toplumun her tabakasına doğru demokratikleştiği gerçeğini kaçırmıştır. Ayrıca, ikincil konutlar, yaşam tarzı göçleri ve diğer yeni nesil seyahat hareketlilikleri göz önünde bulundurulduğunda, turizm kavramına yönelik geçmiş yıllara dayalı tanımlamalar ile turizm-göç olguları arasındaki farklılığın çözümlenmeye gayret edildiği görülmüştür. Bu bakımdan, turizm-göç olgularının ayrışmasının mümkün olduğu, iki kavramın ayrı unsurları içerdiği söylenebilir. Burada, ayrıştırıcı parametre olarak motivasyon (Hall, 2005)’un benimsenmesinin isabetli olacağı söylenebilir. Nitekim, deneyim ekonomisinin bir çıktısı olan yeni nesil seyahat hareketleri, ağırlıklı olarak hedonik motivasyonla gerçekleştirilmekte iken (Choe vd., 2020; Hall ve Williams, 2002), bugünün göçlerine mücbir sebepler temel oluşturmaktadır. O sebeple, gelişen teknoloji ve bunun yol açtığı sosyo-kültürel dönüşüm, bugünün toplumunda, geçmiş on yıllardan beslenen paradigmalara açıklama gücünü zayıflatmaktadır. O sebeple, yeni nesil seyahat türleri göz önünde bulundurularak, turizm kavramına yönelik tanımlamaların güncelleştirilmesi yerinde olacaktır. Bunun için, turizm epistemolojisi odaklı araştırmalara gereksinim duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

Akova, O., & Atsız, O. (2019). Sociocultural impacts of tourism development on heritage sites. In D. Gursoy, R. Nunkoo (Editörlüğünde), *The Routledge handbook of tourism impacts* (sf. 252-264). London: Routledge.

Adams, K. M. (2021). What western tourism concepts obscure: intersections of migration and tourism in Indonesia. *Tourism Geographies*, 23(4), 678-703.

Akova, O., & Atsız, O. (2019). Sociocultural impacts of tourism development on heritage sites. D. Gursoy, R. Nunkoo (Editörlüğünde), *The Routledge handbook of tourism impacts* içinde (sf. 252-264). London: Routledge.

Südaş, İ., & Mutluer, M. (2010). Daha iyi bir hayata doğru: “yaşam biçimi göçü. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(1), 31-47.

- Balkir, C., & Südas, I. (2014). Guests and hosts: European retirees in coastal Turkey. *Insight Turkey*, 16(4), 123-142.
- Südas, İ., & Mutluer, M. (2008). Ekonomik Etkileri Açısından Türkiye'nin Turizm Merkezlerine Yönelik Avrupalı Göçleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 17(1-2), 51-59.
- Apostolopoulos, Y., Leivadi, S., & Yiannakis, A. (2013). *The sociology of tourism: Theoretical and empirical investigations*. London: Routledge.
- Bakker, W., Van Der Zee, K., & Van Oudenhoven, J. P. (2006). Personality and Dutch emigrants' reactions to acculturation strategies. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(12), 2864-2891.
- Bardhi, F., Eckhardt, G. M., & Arnould, E. J. (2012). Liquid relationship to possessions. *Journal of Consumer Research*, 39(3), 510-529.
- Bauman, Z. (2000), *Liquid Modernity*, Polity Press, Cambridge, MA.
- Bell, M., & Ward, G. (2000). Comparing temporary mobility with permanent migration. *Tourism Geographies*, 2(1), 87-107.
- Benson, M., & O'reilly, K. (2009). Migration and the search for a better way of life: a critical exploration of lifestyle migration. *The Sociological Review*, 57(4), 608-625.
- Berry, J. W., Kim, U., Power, S., Young, M., & Bujaki, M. (1989). Acculturation attitudes in plural societies. *Applied psychology*, 38(2), 185-206.
- Bianchi, R. V. (2000). Migrant tourist-workers: Exploring the 'contact zones' of post-industrial tourism. *Current Issues in Tourism*, 3(2), 107-137.
- Bianchi, R. V., Stephenson, M. L., & Hannam, K. (2020). The contradictory politics of the right to travel: mobilities, borders & tourism. *Mobilities*, 15(2), 290-306.
- Carson, D. A., Carson, D. B., & Lundmark, L. (2014). Tourism and mobilities in sparsely populated areas: Towards a framework and research agenda. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 14(4), 353-366.
- Castles, S. (2016). Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective. A. Amelina, K. Horvath, B. Meeus. (Editörlüğünde), *An Anthology of Migration And Social Transformation* içinde (pp. 19-41). Cham: Springer.
- Choe, J., & Lugosi, P. (2022). Migration, tourism and social sustainability. *Tourism Geographies*, 24(1), 1-8.
- Choe, J., O'Regan, M., & Kimbu, A. N. (2020). Filipino migrant workers' leisure and subjective quality of life in Macao. *World Leisure Journal*, 62(3), 242-260.
- Cleveland, M., & Laroche, M. (2007). Acculturaton to the global consumer culture: Scale development and research paradigm. *Journal of Business Research*, 60(3), 249-259.
- Cohen, E., & Cohen, S. A. (2012). Current sociological theories and issues in tourism. *Annals of Tourism research*, 39(4), 2177-2202.
- Cohen, S. A., & Cohen, E. (2019). New directions in the sociology of tourism. *Current Issues in Tourism*, 22(2), 153-172.
- Cohen, S. A., Duncan, T., & Thulemark, M. (2015). Lifestyle mobilities: The crossroads of travel, leisure and migration. *Mobilities*, 10(1), 155-172.
- Cooper, C., Hall, M. (2008). *Contemporary Tourism: An International Approach*. Butterworth-Heinemann, Oxford.

Crespo, M., Follmann, A., Butsch, C., & Dannenberg, P. (2022). International Retirement Migration: Mapping The Spatio-Temporal Growth Of Foreign-Owned Properties in Cotacachi, Ecuador. *Journal of Maps*, 1-8.

Çelik-Uğuz, S. (2012). Göç ve Turizm: Türkiye-Almanya Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(9), 1-30.

Dreher, A., Gaston, N., Martens, P (2008). *Measuring globalisation. Gauging its consequences*, New York, Spring.

Dwyer, L. (2015). Globalization of tourism: Drivers and outcomes. *Tourism Recreation Research*, 40(3), 326-339.

Dwyer, L., Seetaram, N., Forsyth, P., & King, B. (2014). Is the migration-tourism relationship only about VFR?. *Annals of Tourism Research*, 46, 130-143.

Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.

Farrer, J. (2021). From cooks to chefs: skilled migrants in a globalising culinary field. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47(10), 2359-2375.

Featherstone, M. (1990). *Global Culture: Nationalism, Globalisation and Modernity (Birinci Baskı)*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.

Forsyth, P., Dwyer, L., Seetaram, N., & King, B. (2012). Measuring the economic impact of migration-induced tourism. *Tourism Analysis*, 17(5), 559-571.

Gheasi, M., Nijkamp, P., & Rietveld, P. (2011). Migration and tourist flows. Á. Matias, P. Nijkamp, & M. Sarmiento (Editörlüğünde), *Tourism economics: Impact analysis* içinde (pp. 111–126). Physika-Verlag.

Giddens, A., Sutton, P. W. (2016). *Sosyolojide yeni kavramlar (İkinci Baskı)*, Çeviren: Ali Esgin, Phoenix, Ankara.

Giner-Monfort, J., Hall, K., & Betty, C. (2016). Back to Brit: Retired British Migrants Returning From Spain. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42(5), 797-815.

Girard, T. C., & Gartner, W. C. (1993). Second home second view: Host community perceptions. *Annals of Tourism Research*, 20(4), 685-700.

Gonzalez, N., & Méndez-Pounds, J. (2018). The impact of acculturation and cultural values on Hispanic immigrants' parenting. *Contemporary Family Therapy*, 40(1), 56-67.

Gudkov, A. (2021). Does tourism promote migration? Evidence from Russia. *Anatolia*, 32(2), 318-320.

Gülcan, B. (2009). Turizmin Disipliner Evrimi. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, 186-206

Güvenç, Bozkurt (1996), "Göç Olgusu ve Türk Toplumunu", II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç, Mersin: Sosyoloji Derneği Yayınları

Hall, C. M. (2005). Reconsidering the geography of tourism and contemporary mobility. *Geographical Research*, 43(2), 125-139.

Hall, C.M. and Page, S.J., 2002: *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space*. London: Routledge.

Hall, C.M. and Williams, A. (2002). *Tourism and Migration: New Relationships between Production and Consumption*. Kluwer, Dordrecht.

Huang, W. J., & Chen, C. C. (2021). Influence of Transnational Leisure on Diaspora Tourism Among Contemporary Migrants. *Journal of Travel Research*, 60(3), 603-617.

Ibrahim, Z., & Tremblay, R. (2017). Lifestyle migration and the quest for a life-long vacation. *Téoros. Revue de recherche en tourisme*, 36(2).

IOM. (2022). *World Migration Report 2022*. Geneva, Switzerland: International Organization for Migration.

Jackson, R. T. (1990). VFR tourism: is it underestimated?. *Journal of Tourism Studies*, 1(2), 10-17.

Jacobsen, J. K. (2003). The tourist bubble and the Europeanisation of holiday travel. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 1(1), 71-87.

Janta, H., Lugosi, P., Brown, L., & Ladkin, A. (2012). Migrant networks, language learning and tourism employment. *Tourism Management*, 33(2), 431-439.

Kenna, M. E. (1993). Return migrants and tourism development: an example from the Cyclades. *Journal of Modern Greek Studies*, 11(1), 75-95.

King, B. (1994). What is Ethnic Tourism? An Australian Perspective. *Tourism Management*, 15(3), 173-176.

Kuo, B. C. (2014). Coping, acculturation, and psychological adaptation among migrants: a theoretical and empirical review and synthesis of the literature. *Health Psychology and Behavioral Medicine: An Open Access Journal*, 2(1), 16-33.

Lardiés-Bosque, R., Guillén, J. C., & Montes-de-Oca, V. (2016). Retirement migration and transnationalism in northern Mexico. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42(5), 816-833.

Larsen, J., Urry, J. and Axhausen, K. (2006) *Mobilities, Networks, Geographies*. Aldershot: Ashgate.

Lin, S., Wu, F., Liang, Q., Li, Z., & Guo, Y. (2022). From hometown to the host city? Migrants' identity transition in urban China. *Cities*, 122, 103567.

Luedicke, M. K. (2011). Consumer acculturation theory: (crossing) conceptual boundaries. *Consumption Markets & Culture*, 14(3), 223-244.

Lugosi, P., & Allis, T. (2019). Migrant entrepreneurship, value-creation practices and urban transformation in São Paulo, Brazil. *Revista Brasileira de Pesquisa em Turismo*, 13, 141-163.

MacCannell, D. (1973), Staged authenticity: arrangements of social space in tourist settings. *American Journal of Sociology*, 79(3), 589-603

Marcher, A., Kofler, I., Innerhofer, E., & Pechlaner, H. (2020). Perceptions of and interactions between locals, migrants, and tourists in South Tyrol. *Tourism Geographies*, 24(1), 56-72.

Martínez, A. D. (2013). Reconsidering acculturation in dietary change research among Latino immigrants: challenging the preconditions of US migration. *Ethnicity & Health*, 18(2), 115-135.

Meethan, K. (2003). Mobile cultures? Hybridity, Tourism and Cultural Change. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 1(1), 11-28.

Morley, D. (2000). *Home Territories: Media, Mobility and Identity*. London: Routledge.

Moufakkir, O. (2019). The liminal gaze: Chinese restaurant workers gazing upon Chinese tourists dining in London's Chinatown. *Tourist Studies*, 19(1), 89-109.

Ndiuini, A., & Baum, T. (2021). Underemployment and lived experiences of migrant workers in the hotel industry: policy and industry implications. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 13(1), 36-58.

O'Regan, M. (2019). Post-Colonial Macau: hope and despair in a World Centre of Tourism and Leisure. *Tourism Review*, 16.

O'Reilly, K. (1995). A new trend in European migration: contemporary British migration to Fuengirola, Costa del Sol. *Geographical Viewpoint*, 23: 25-36.

- O'Reilly, K. (2003). When is a tourist? The articulation of tourism and migration in Spain's Costa del Sol. *Tourist Studies*, 3(3), 301-317.
- Ohashi, K. (2019). The interpenetration of migration and tourism: the case of Russian-speaking tourism in Nha Trang, Vietnam. *RUDN Journal of Economics*, 27(1), 153-158.
- Oigenblick, L., & Kirschenbaum, A. (2002). Tourism and immigration: Comparing alternative approaches. *Annals of Tourism Research*, 29(4), 1086-1100.
- Okafor, L. E., Khalid, U., & Burzynska, K. (2022). The effect of migration on international tourism flows: the role of linguistic networks and common languages. *Journal of Travel Research*, 61(4), 818-836.
- Özekici, Y. K. (2019). *Yerli halk-turist etkileşimi ve bir model önerisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Özekici, Y. K. (2022). Repercussions of Social Credit System as an ICT-Based Management System on Tourism System. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(2), 1078-1099.
- Provenzano, D., & Baggio, R. (2017). The contribution of human migration to tourism: The VFR travel between the EU 28 member states. *International Journal of Tourism Research*, 19(4), 412-420.
- Reisinger, Y., & Crofts, J. C. (2012). An exploration of the flipside of international marketing: the acculturation of foreign born residents of the US. *Tourism Review*, 67(1), 42-50.
- Robinson, R. N., Martins, A., Solnet, D., & Baum, T. (2019). Sustaining precarity: Critically examining tourism and employment. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(7), 1008-1025.
- Salazar, N. B. (2022). Labour migration and tourism mobilities: Time to bring sustainability into the debate. *Tourism Geographies*, 24(1), 141-151.
- Santana-Gallego, M., & Paniagua, J. (2022). Tourism and migration: Identifying the channels with gravity models. *Tourism Economics*, 28(2), 394-417.
- Schiller, N. G., Basch, L., & Blanc-Szanton, C. (1992). Transnationalism: A new analytic framework for understanding migration. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 645(1), 1-24.
- Sharma, P., Tam, J. L., Kim, N., Zhan, W., & Su, Y. (2018). Intercultural service encounters (ICSEs): Challenges and opportunities for international services marketers. L. C. Leonidou, C. S. Katsikeas, S. Samiee, B. Akyol. *Advances in Global Marketing* (sf. 449-469) içerisinde. Cham: Springer.
- Sherlock, K. (2001). Revisiting the concept of hosts and guests. *Tourist Studies*, 1(3), 271-295.
- Song, C., Shi, S., Chen, J. M., Nijkamp, P., & Li, X. (2020). The influence of emigration on tourism outward foreign direct investment: Evidence from China. *Journal of Travel Research*, 59(4), 631-641.
- Soontayatron, S. (2010). Socio-cultural changes in Thai beach resorts: A case study of koh samui island, Thailand (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Bournemouth University, Bournemouth.
- Tribe, J. (1997). The indiscipline of tourism. *Annals of Tourism Research*, 24(3), 638-657.
- Tsartas, P. (1992). Socioeconomic impacts of tourism on two Greek isles. *Annals of Tourism Research*, 19(3), 516-533.
- Tuulentie, S. (2007). Settled tourists: Second homes as a part of tourist life stories. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 7(3), 281-300.
- UNWTO. (1995). *Agenda 21 for the Travel and Tourism Industry*, Madrid: United Nations World Tourism Organization.
- UNWTO. (2021). *UNWTO Tourism Highlights*, Madrid: United Nations World Tourism Organization.
- Urry, J. (1987). Some social and spatial aspects of services. *Society and Space*, 5, 5-26.
- Urry, J., & Larsen, J. (2011). *The tourist gaze 3.0*. Sage.

Ünlüöner, K., & Özekici, Y. K. (2019). Turizm odaklı kültürel dönüşümü açıklayıcı bir temel: kültürleşme teorisi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 16(3), 470-492.

Vega, R. A. (2020). “Traditional Mexican Midwifery” tourism excludes indigenous “others” and threatens sustainability. *Tourism Geographies*, 1-24.

Vertovec, S. and Cohen, R. (1999) Introduction, in S. Vertovec and R. Cohen (editörlüğünde), *Migration, Diasporas and Transnationalism* içerisinde (sf. 13-28), Edward Elgar, Cheltenham.

Wall, G., & Mathieson, A. (2006). *Tourism: change, impacts, and opportunities*. Pearson Education.

Williams, A. M., & Hall, C. M. (2000). Tourism and migration: new relationships between production and consumption. *Tourism geographies*, 2(1), 5-27.

Williams, A. M., King, R., Warnes, A., & Patterson, G. (2000). Tourism and international retirement migration: new forms of an old relationship in Southern Europe. *Tourism Geographies*, 2(1), 28-49.

Williams, A.M. and Gillmor, D.A. (1995). *European Tourism: Regions, Spaces and Restructuring*, Chichester: Wiley.

Williams, A.M. and Shaw, G. (1988). Tourism: candyfloss industry or jobgenerator. *Town Planning Review*, 59, 81-104.